

Til lovforslag nr. L 41. Betænkning afgivet af Retsudvalget den 2. marts 2000

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af straffeloven

(Udvidet brug af samfundstjeneste og betingede domme med vilkår om alkoholistbehandling for spirituskørsel)

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til justitsministeren, som denne har besvaret skriftligt.

Nogle af udvalgets spørgsmål og justitsministerens svar herpå er optrykt som bilag til betænkningen.

Herefter indstiller *udvalget* lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et flertal (Venstres, Det Konservative Folkepartis, Dansk Folkepartis, Centrum-Demokraternes, Kristeligt Folkepartis og Frihed 2000's medlemmer af udvalget) udtaler generelt om lovgivningsmåden, hvor der så at sige lovgives i bemærkningerne, at det altid bør give anledning til principielle betænkeligheder, når et lovforslags bemærkninger indeholder præcise anvisninger, som ikke fremgår af lovteksten, om området for den nye sanktionspraksis og dennes nærmere indhold.

Da lovforslaget imidlertid angår et stort antal ensartede sager, og da det er af væsentlig betydning, at praksis fra starten lægges nogenlunde fast, og idet det er vanskeligt at pege på andre måder, hvorpå lovgiver kan fastsætte nyordningens indhold med den ønskelige klarhed (jf. ministerens svar på spørgsmål nr. 12, der er optrykt som bilag til betænkningen), er flertallet enig med Dommerforeningen i, at der ikke er indvendinger mod fremgangsmåden i nærværende lovforslag.

Flertallet kan tilslutte sig intentionerne om en videre anvendelse af samfundstjeneste, men un-

derstreger, at dette synspunkt ikke er udtryk for et mildere syn på spirituskørsel. Flertallet har imidlertid et ønske om, at det frigjorte antal fængselspladser bliver udnyttet til hurtigere afsoning for voldsdømte.

Flertallet forventer, at den præventive effekt ikke svækkes ved lovforslaget, idet den længstetid, som fastsættes til afvikling af arbejdspligten i henhold til samfundstjenestedommen, vil være væsentlig længere end den hidtil idømte frihedsstraf. Hertil kommer, at der efter lovforslaget skal idømmes en tillæggsbøde, ligesom den obligatoriske førerretsfrakendelse, som flertallet tillægger væsentlig præventiv værdi, opretholdes, jf. ministerens svar på spørgsmål nr. 1, der er optrykt som bilag til betænkningen.

Flertallet vil følge udviklingen i antallet af overtrædelser af færdselslovens bestemmelser om spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden. Flertallet finder det af hensyn til den præventive effekt aldeles nødvendigt, at tillæggsbøderne indrives og ikke afskrives.

Flertallet kan derimod ikke tilslutte sig en ny sanktionspraksis med samfundstjeneste i sager med spirituskørsel i gentagelsestilfælde eller med meget store promiller.

Flertallet finder, at den gældende sanktionspraksis bør opretholdes i alle sager, hvor promillen har været over 2,5, eller hvor der foreligger særlig skærpende omstændigheder ved kørslen. Endvidere finder flertallet, at den gældende praksis bør opretholdes i gentagelsestilfælde med gentagelsesvirkning.

Et mindretal (Socialdemokratiets, Socialistisk Folkepartis, Det Radikale Venstres og Enhedslistens medlemmer af udvalget) ønsker at fremhæve, at dette mindretal i udvalget udgør et flertal i Folketinget. Dette indebærer, at samfunds-

teneste fremover anvendes i overensstemmelse med retningslinjerne i lovforslagets bemærkninger. Mindretallet henviser i øvrigt til justitsministerens svar på spørgsmålene nr. 25 og 26, der er optrykt som bilag til betænkningen.

Dorte Bennedsen (S) Lissa Mathiasen (S) fmd. Per Kaalund (S) Else Marie Mortensen (S)

Jan Petersen (S) Anne Baastrup (SF) nfm. Sonja Albrink (CD) Elisabeth Arnold (RV)

Søren Søndergaard (EL) Birthe Rønn Hornbech (V) Inge Dahl-Sørensen (V) Karen Rønde (V)

Tom Behnke (FRI) Helge Adam Møller (KF) Jens Heimbürger (KF) Peter Skaarup (DF)

Jann Sjursen (KRF)

Nogle af udvalgets spørgsmål og justitsministerens svar herpå

Spørgsmål nr. 1-24 er optrykt efter ønske fra Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti, Centrum-Demokraterne, Kristeligt Folkeparti og Frihed 2000. Spørgsmål nr. 25 og 26 er optrykt efter ønske fra Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Enhedslisten.

Spørgsmål nr. 1:

Hvordan vil samfundstjeneste i sager om spirituskørsel indvirke på den præventive effekt?

Svar:

Den længstetid, som fastsættes til afvikling af arbejdspligten i henhold til samfundstjenestedommen, vil være væsentlig længere end den hidtil idømte frihedsstraf, og samfundstjeneste kan af den grund betragtes som en tidsmæssigt mere langstrakt sanktion end en frihedsstraf.

Hertil kommer, at den domfældte i tillæg til samfundstjeneste efter lovforslaget skal idømmes en tillægsgbøde.

Den obligatoriske førerretsfrakendelse (betinget eller ubetinget) ved en promille på over 0,80 må også antages at have en ikke ubetydelig almenpræventiv værdi.

Der vil således fortsat samlet være tale om en ganske følelig sanktion for spirituskørsel. Justitsministeriet forventer derfor ikke, at indførelse af samfundstjeneste for spirituskørsel – med en uforandret kontrolintensitet – vil medføre en svækkelse af den almenpræventive effekt.

Spørgsmål nr. 2:

Hvilke nye arbejdspladser til samfundstjeneste forestiller ministeren sig, det vil være muligt at finde?

Svar:

Allerede ved vedtagelsen af forsøgsordningen om samfundstjeneste i 1982 blev det forudsat, at egnede samfundstjenestesteder skulle findes blandt offentlige/offentligt støttede organisationer eller institutioner, som gavner almenvellet. Der er ikke siden ændret i disse forudsætninger,

hvilket heller ikke er tanken med dette lovforslag.

Kriminalforsorgens afdelinger har indtil videre formået at fremskaffe et tilstrækkeligt antal arbejdssteder. De anvendte arbejdssteder strækker sig over så forskellige institutioner/organisationer som f.eks. Abbé Pierres klunsere, Civilforsvaret, Danmarks Radio, Frelsens Hær, idrætsklubber og folkekirken.

Det er Direktoratet for Kriminalforsorgens opfattelse, at det fortsat vil være muligt at finde nye arbejdssteder inden for de allerede anvendte områder, ligesom de allerede anvendte samfundstjenestesteder i et vist omfang vil kunne modtage flere samfundstjenestedømte.

Direktoratet for Kriminalforsorgen er opmærksom på, at det vil være nødvendigt at opføre nye typer af samfundstjenestesteder, allerede fordi mindstetimetallet efter lovforslaget sænkes til 30 timer i forhold til de nuværende 40 timer.

Bl.a. på den baggrund har Direktoratet for Kriminalforsorgen nedsat en projektgruppe bestående af bl.a. afdelingsledere fra kriminalforsorgen i frihed, som skal overveje dette spørgsmål. Projektgruppen skal afslutte sit arbejde vedrørende dette spørgsmål den 1. marts 2000.

Det kan dog oplyses, at kriminalforsorgens afdelinger allerede har påbegyndt arbejdet med at opføre nye typer af samfundstjenestesteder, som f.eks. kan ligge inden for områder som aftenskoler, medborgerhuse og kulturcentre.

Spørgsmål nr. 3:

Betyder lovforslaget, at man kan begå overtrædelser af reglerne om spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden igen og igen og stadig få en dom med vilkår om samfundstjeneste?

Svar:

I hvilket omfang, det skal være muligt at blive idømt en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste i stedet for en ubetinget frihedsstraf ved gentagen spirituskørsel, bør efter Justitsministeriets opfattelse navnlig afhænge af, hvor lang tid der er gået siden det sidst foregående tilfælde af

spirituskørsel, og af antallet af tidligere tilfælde af spirituskørsel.

Under pkt. 3.2.7. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget er der anført følgende om dette spørgsmål:

»Ved lovforslaget forudsættes det, at betinget dom for spirituskørsel ikke – medmindre der foreligger helt særlige omstændigheder – anvendes i de tilfælde, hvor den pågældende endnu ikke har udstået prøvetiden for en tidligere betinget dom for spirituskørsel.

Derimod bør anvendelse af betinget dom for spirituskørsel efter Justitsministeriets opfattelse ikke være udelukket i tilfælde, hvor den pågældende tidligere har modtaget en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste eller alkoholistbehandling for spirituskørsel – også for tilfælde af spirituskørsel, som tillægges gentagelsesvirkning ved strafudmåling for den aktuelle spirituskørsel. Ved vurderingen af, om den pågældende er egnet til en betinget dom, må imidlertid indgå dels antallet af tidligere betingede domme for tilfælde af spirituskørsel, som tillægges gentagelsesvirkning ved strafudmåling for den aktuelle spirituskørsel, dels den tid, der er forløbet fra disse forhold. Ved mere end to tidligere betingede domme bør der udvises varsomhed med på ny at idømme betinget straf med vilkår om samfundstjeneste eller alkoholistbehandling.«

Det bemærkes, at prøvetiden både ved dom til samfundstjeneste og dom til alkoholistbehandling forudsættes fastsat til 2 år, medmindre ganske særlige omstændigheder gør sig gældende, jf. pkt. 3.2.6. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Spørgsmål nr. 4:

Ministeren bedes nærmere redegøre for det merforbrug for anklagemyndigheden og kriminalforsorgen, forslaget vil give, specielt med hensyn til indhentelse af egnethedsvurdering, og oplyse arbejdsforbruget ved en enkelt undersøgelse af egnethed.

Svar:

I 1998 blev der ifølge Danmarks Statistik afsagt 2.548 ubetingede domme på op til 60 dage for spiritus- og promillekørsel og 871 ubetingede domme på op til 60 dage for andre færdselslovsovertrædelser (typisk kørsel i frakendelsestiden). Da disse domme er omfattet af lovforslaget om øget brug af samfundstjeneste og betin-

gede domme med vilkår om alkoholistbehandling, vil det betyde, at kriminalforsorgen skal udarbejde et tilsvarende antal personundersøgelser.

Det forventes, at ca. 1.000 af disse sager vil blive afgjort med en betinget dom med vilkår om alkoholistbehandling og ca. 1.900 med en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste.

Ud over udarbejdelsen af personundersøgelser vil lovforslaget indebære en stigning i tilsynstallet på ca. 1.900 om året med deraf følgende kontrol- og tilsynsarbejde. Endvidere vil lovforslaget betyde, at kriminalforsorgens afdelinger i en periode skal anvende forholdsvis mere tid på at fremskaffe arbejdssteder.

Egnethedsvurderingen med henblik på samfundstjeneste foretages normalt på baggrund af en personundersøgelse i medfør af retsplejelovens § 808. De fleste personundersøgelser udarbejdes af honorarlønnet personale. En sædvanlig personundersøgelse honoreres for tiden med enten 13 eller 16 timer afhængig af undersøgelsens omfang.

Som nævnt i bemærkningerne til lovforslaget forventes det, at den persongruppe, som vil være omfattet af ordningen, ikke generelt er så socialt og kriminelt belastede som andre straffede personer. Personundersøgelserne behøver derfor i disse sager næppe at være så detaljerede, men bør fokusere på en afklaring af, om den sigtede har et behandlingskrævende misbrug, og om den sigtede er egnet til at udføre samfundstjeneste. Bl.a. på denne baggrund har Direktoratet for Kriminalforsorgen besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, som får til opgave at fremkomme med forslag til en mere differentieret form for personundersøgelser. Det forventes, at denne arbejdsgruppes forslag vil føre til, at egnethedsvurderingerne bliver mindre omkostningskrævende, end det nu er tilfældet.

Som det fremgår af pkt. 5 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, er der i flerårsaftalen om kriminalforsorgens bevillinger taget højde for den aktivitetsforskydning, som vil være en konsekvens af lovforslaget.

For så vidt angår anklagemyndigheden skønnes lovforslaget ikke at medføre økonomiske eller administrative konsekvenser af betydning.

Spørgsmål nr. 5:

Når anklagemyndigheden pålægges merarbejde, vil det så ikke indebære en generelt længere sagsbehandlingstid i anklagemyndigheden?

Svar:

Som det fremgår af svaret på spørgsmål 4, skønnes lovforslaget ikke at medføre økonomiske eller administrative konsekvenser for anklagemyndigheden af betydning.

Spørgsmål nr. 6:

Når kriminalforsorgen pålægges merarbejde, vil det så ikke betyde en ringere hjælp til prøvelsladte m.v.?

Svar:

Med lovforslaget er der ikke tiltænkt ændringer i kriminalforsorgen i frihedsarbejde i øvrigt. Det er forudsætningsvist indeholdt i flerårssaftalen om kriminalforsorgens bevillinger, at de merudgifter inden for kriminalforsorgens tilsynsvirksomhed mv., der følger af en udvidet brug af samfundstjeneste, skal finansieres ved at lukke afsoningskapacitet.

Det kan endvidere nævnes, at Direktoratet for Kriminalforsorgen i år 2000 har planlagt at nedlægge en arbejdsgruppe, som skal fremkomme med forslag til en styrkelse af arbejdet i forbindelse med prøvelsladelser.

Spørgsmål nr. 7:

Vil ministeren være indstillet på at få anklagemyndigheden til at nedlægge strengere påstande i sager om spirituskørsel med drab, legemsbeskadigelse og brugstyveri?

Svar:

Højesteret tog ved en dom af 8. maj 1996 (Ugeskrift for Retsvæsen 1996, s. 1017) stilling til det generelle strafniveau i sager om uagtsomt manddrab i forbindelse med førstegangstilfælde af spirituskørsel. 5 ud af 6 højesteretsdommere udtalte bl.a.:

»Udgangspunktet for sanktionsfastsættelsen i sager om uagtsomt manddrab i forbindelse med førstegangstilfælde af spirituskørsel har i hidtidig retspraksis været ubetingede frihedsstraffe på 4-6 måneders fængsel og frakendelse af førerretten i 5 år, medmindre der har foreligget skærpene omstændigheder.

Vi finder, at der er behov for en ikke uvæsentlig forhøjelse af strafniveauet, men at der samtidig må lægges vægt på de betragtninger, som er anført af Straffelovrådet det citerede sted i betænkning nr. 1099/1987. Efter en samlet afvejning finder vi, at udgangspunktet for strafudmå-

lingen i disse sager bør være fængsel i 6-8 måneder. Dette normalstrafniveau skal som hidtil omfatte tilfælde, hvor tiltalte ikke tidligere har gjort sig skyldig i spirituskørsel, og hvor der ikke foreligger skærpene omstændigheder, således som det eksempelvis vil være tilfældet, såfremt kørslen i sig selv er foregået på særlig hensynsløs måde. Der er ikke grundlag for en tilsvarende generel forlængelse af frakendelsestiden.«

Under hensyn til den strafskærpelse, der inden for de senere år er sket som følge af denne højesteretsdom, er der efter Justitsministeriets opfattelse ikke på nuværende tidspunkt anledning til at søge gennemført en yderligere skærpelse af strafniveauet i sager om uagtsomt manddrab eller betydelig legemsbeskadigelse.

Som det fremgår af pkt. 2.2.7. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, blev der ved lov nr. 468 af 10. juni 1997 indføjet et nyt stk. 4 i færdselslovens § 117. Efter denne bestemmelse straffes spirituskørsel i brugsstjålet køretøj med bøde, hæfte eller fængsel i indtil 1 år. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at denne særlige (udvidede) strafferamme for spirituskørsel i et brugsstjålet køretøj havde til formål at tilskynde domstolene til en skærpelse af strafniveauet.

Justitsministeriet finder ikke, at der på nuværende tidspunkt er anledning til en yderligere skærpelse af straffen for spirituskørsel i brugsstjålet køretøj ud over den skærpelse, der er forudsat i forbindelse med lovændringen i 1997.

Spørgsmål nr. 8:

Betyder bemærkningerne, at der skal indhentes egnethedsvurderinger i den meget grove og organiserede berigelseskriminalitet?

Svar:

Under pkt. 3.3.3.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget er der bl.a. anført følgende om øget anvendelse af samfundstjeneste for berigelseskriminalitet:

»For så vidt angår berigelseskriminalitet, der er kerneområdet for anvendelse af samfundstjeneste, er en øget anvendelse af samfundstjeneste i stedet for kortere ubetingede frihedsstraffe en særlig nærliggende mulighed.

...

I samtlige de sager, hvor berigelseskriminalitet skønnes at kunne medføre ubetinget frihedsstraf af en person, som ikke tidligere er idømt

ubetinget frihedsstraf, bør der efter Justitsministeriets opfattelse fremover foretages personundersøgelse med henblik på en vurdering af den pågældendes egnethed til samfundstjeneste.«

Det er således ikke hensigten med lovforslaget, at der skal indhentes egnethedsvurderinger ved meget grov og organiseret berigelseskriminalitet, hvor samfundstjeneste åbenbart ikke kan finde anvendelse.

Spørgsmål nr. 9:

I hvilket omfang er domstolene forpligtet til at følge lovforslagets bemærkninger med hensyn til strafudmåling og sanktionsart?

Svar:

Retspraksis viser, at bemærkninger til lovforslag – herunder bemærkninger om, hvilken ændring af strafudmålingen der tilsigtes med en lovændring – indgår som en meget væsentlig retskilde ved fastlæggelsen af, hvad der er gældende ret på et givet område.

I W.E. von Eyben: Juridisk Grundbog (bind 1: Retskilderne) (5. udg. 1991), s. 17, anføres mere generelt følgende om lovmotiver (herunder bemærkninger til lovforslag):

»Hvis man rent statistisk vil illustrere betydningen af de forskellige retskilder, er der i nutiden næppe tvivl om, at lovbestemmelsernes forhistorie, *motiverne*, indtager en førsteplads. Selv om der inden for denne retskilde kan være variationer om betydningen heraf for fastlæggelsen af gældende ret, får man indtryk af, at denne retskilde undertiden virker lige så stærkt som indholdet af en lovbestemmelse. Hvis lovgivningen bevidst undlader at give udtryk for en vis opfattelse i selve lovordene, men af forskellige grunde foretrækker at lade det bero på en klar udtalelse i motiver, f.eks. i en betænkning afgivet af et folketingsudvalg, har man et eksempel, hvor domstolene i hvert fald yderst sjældent kommer til et andet resultat. Men også i andre tilfælde synes denne retskilde at virke med stor styrke.«

Retningslinier for den tilsigtede strafudmåling har mange gange tidligere været angivet i et lovforslags bemærkninger, jf. f.eks. lov nr. 350 af 23. maj 1997 om ændring af straffeloven, våbenloven og lov om restaurations- og hotelvirksomhed («voldspakken»).

Der kan i den forbindelse henvises til Højesterets dom af 25. juni 1999 (Ugeskrift for Retsvæsen 1999, s. 1599), hvor Højesteret fastslog, at

straffen i en sag om vold med døden til følge skulle fastsættes under hensyn til den skærpelse af strafniveaue i de groveste voldstilmælde, som var tilsigtet med lovændringen i 1997.

Som det fremgår af pkt. 1 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, har Dommerforeringen ved høringen over lovforslaget givet udtryk for, at man i dette tilfælde ikke har bemærkninger til, at lovforslaget indeholder præcise anvisninger i bemærkningerne, som ikke fremgår af lovtæksten, om området for den nye sanktionspraksis og dennes nærmere indhold. Det skyldes, at forslaget angår et stort antal sager af ofte ensartet indhold, og at det er af væsentlig betydning, at praksis fra starten ligger nogenlunde fast. Lovforslaget bygger i øvrigt på en udtalelse fra Straffelovrådet.

Spørgsmål nr. 10:

Hvor mange spritbøder og bøder for kørsel i frakendelsestiden må afskrives?

Svar:

Rigspolitechefen har oplyst, at der i 1998 blev afskrevet 7 bøder vedrørende spiritus- og promillekørsel og 1 bøde vedrørende kørsel i frakendelsestiden som følge af forældelse.

Spørgsmål nr. 11:

Hvor mange spritbøder og bøder for kørsel i frakendelsestiden konverteres til forvandlingsstraf og i hvor mange afsoningsdage?

Svar:

Rigspolitechefen har oplyst, at der i 1998 blev afsonet 317 bøder vedrørende spiritus- og promillekørsel og 115 bøder vedrørende kørsel i frakendelsestiden.

Det er ikke muligt umiddelbart at opgøre antallet af afsoningsdage.

Spørgsmål nr. 12:

Hvad er alternativet til lovgivning i lovforslagets bemærkninger?

Svar:

Det er flere steder i lovforslagets bemærkninger tilkendegivet, at de angivne retningslinier for strafudmålingen ikke er til hinder for, at en konkret, individuel vurdering foretaget af retten i en bestemt sag kan føre til et andet resultat.

Med hensyn til sager om spirituskørsel må det dog have for øje, at der er tale om et stort antal sager af ofte ensartet indhold, jf. svaret på spørgsmål 10.

Som det fremgår af pkt. 1 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, er det vanskeligt at pege på andre måder, hvorpå lovgiver kan fastlægge nyordningens indhold med den ønskelige klarhed. Tilsvarende spørgsmål rejser sig med hensyn til forslagets anvisninger vedrørende omregningen mellem ubetinget frihedsstraf og samfundstjeneste.

En udtrykkelig angivelse af anvendelsesområdet og strafudmålingsprincipperne i selve lovteksten i form af en skematisk angivelse af strafpositioner i forskellige situationer vil ikke være i overensstemmelse med dansk lovgivningstradition. En sådan regulering måtte desuden i givet fald suppleres med en udtrykkelig regulering i lovteksten af, under hvilke omstændigheder og i hvilket omfang anvendelsesområdet og strafpositionerne kunne fraviges.

Det vil formentlig i langt de fleste tilfælde være vanskeligt på forhånd at forudsætte alle de omstændigheder, der bør kunne begrunde en fravigelse af anvendelsesområdet og af den fastsatte sædvanlige strafudmåling.

Spørgsmål nr. 13:

I hvilket omfang er lovforslaget indrettet efter høringsvaret fra Østre Landsret, og vil ministeren redegøre for, hvorfor høringsvaret eventuelt ikke er fulgt til punkt og prikke?

Svar:

Justitsministeriet har i overensstemmelse med høringsvarene fra bl.a. Østre Landsret og Rigsadvokaten i det fremsatte lovforslag foreslået den samme øvre grænse (60 dages frihedsstraf) for anvendelse af betingede domme med vilkår om struktureret, kontrolleret alkoholistbehandling og betingede domme med vilkår om samfundstjeneste. Der henvises til pkt. 3.2.3.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Justitsministeriet har i pkt. 3.2.3.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget – i overensstemmelse med ønsker i høringsvarene fra bl.a. Østre og Vestre Landsret – understreget, at den tiltalte ikke kan vælge mellem en dom til samfundstjeneste og frihedsstraf. Da dommen til samfundstjeneste også skal kunne gennemføres i praksis, er det dog samtidig anført, at det næppe

vil være formålstjenligt at idømme en spritbilist samfundstjeneste, hvis den pågældende – efter at være vejledt om, hvad en dom til samfundstjeneste indebærer – både under personundersøgelsen og i retten direkte *modsætter* sig at blive idømt samfundstjeneste. Der henvises i øvrigt til svaret på spørgsmål 14.

Østre og Vestre Landsret har i høringsvarene peget på, at der bør skabes et mere sikkert lovgrundlag for en praksis, hvorefter prøvetiden fastsættes til 2 år uanset løvstetidens udløb, end det grundlag, som Justitsministeriet havde anført i det lovudkast, som blev sendt til høring i maj 1999. Dette ønske har Justitsministeriet efterkommet, idet ministeriet dog har valgt en anden lovteknisk løsning end den af Østre Landsret foreslåede. Der henvises herom nærmere til pkt. 3.2.6.2. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Østre Landsret har i sit hørings svar endelig anført, at det bør fremgå af loven eller i hvert fald af bemærkningerne, om tillægsbøden skal bortfalde eller opretholdes, hvis retten i tilfælde af ny kriminalitet eller vilkårsbrud fastsætter en ubetinget straf. Justitsministeriet har i overensstemmelse hermed i de almindelige bemærkninger til lovforslaget (pkt. 3.2.10.) anført, at det ved en vedtagelse af lovforslaget forudsættes, at tillægsbøden som altovervejende hovedregel opretholdes, uanset om den er betalt eller ej.

Spørgsmål nr. 14:

Hvordan er retsstillingen, når den tiltalte ikke ønsker samfundstjeneste?

Svar:

Der henvises til pkt. 3.2.3.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, hvor der er anført følgende om betydningen af, at den tiltalte ikke ønsker at blive idømt samfundstjeneste:

»Under forsøgsordningen fra 1982 var det en forudsætning for at idømme samfundstjeneste, at tiltalte gav samtykke hertil. Ved lovfæstelsen i 1992 blev samtykkekravet ophævet og erstattet af et krav om, at tiltalte skal være »egnet« til samfundstjeneste, jf. straffelovens § 62, stk. 1. Det indgår i egnethedsvurderingen, om tiltalte er indstillet på at udføre samfundstjeneste. Det vil således normalt være en forudsætning for at idømme samfundstjeneste, at den tiltalte er indforstået hermed, fordi dommen ellers ikke kan gennemføres i praksis.

Som det fremgår af 1992-lovændringen, er der ikke tale om, at tiltalte kan vælge mellem en dom til samfundstjeneste og frihedsstraf. I forbindelse med udvidelsen af anvendelsesområdet for samfundstjeneste til også at omfatte visse former for spirituskørsel kan der være anledning til at fremhæve dette. Omvendt vil det næppe være formålstjenligt at idømme en spritbilist samfundstjeneste, hvis den pågældende – efter at være vejledt om, hvad en dom til samfundstjeneste indebærer – både under personundersøgelsen (jf. nedenfor pkt. 3.2.4.) og i retten direkte *mod-sætter* sig at blive idømt samfundstjeneste.«

Spørgsmål nr. 15:

Er ministeren enig i, at lovforslaget betyder øget ressourceforbrug for domstolene?

Svar:

Nej.

Som det fremgår af pkt. 5 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, skønnes lovforslaget ikke at indebære økonomiske eller administrative konsekvenser af betydning for andre offentlige myndigheder end kriminalforsorgen.

Spørgsmål nr. 16:

Frygter ministeren ikke, at tilliden til sanktionen samfundstjeneste svækkes, såfremt flere overtræder vilkårene?

Svar:

Gennemførelsesprocenten for samfundstjenestedomte har siden ordningens start svinget mellem ca. 80 og 90 pct.

Den persongruppe, som vil være omfattet af samfundstjenesteordningen i lovforslaget, vil erfaringsmæssigt ikke generelt være så socialt og kriminelt belastede som andre straffede personer. Det må derfor forventes, at de ikke i højere grad vil overtræde et vilkår om samfundstjeneste. Til belysning heraf kan det nævnes, at langt størstedelen (79 pct. i 1998) gennemførte behandlingen efter spritbenådningsordningen.

Spørgsmål nr. 17:

Er ministeren enig med statsadvokaten for Sønderborgs synspunkter om lighed?

Svar:

Justitsministeriets første lovudkast, der blev forelagt Straffelovrådet, indeholdt retningslinier

om anvendelse af otte strafpositioner ved idømmelse af samfundstjeneste, jf. pkt. 3 i Straffelovrådets udtalelse fra april 1999 (bilag 3 til lovforslaget). Straffelovrådet fandt, at der burde anvendes færre strafpositioner, formentlig ikke over 3.

I det lovudkast, som Justitsministeriet herefter sendte til høring den 10. maj 1999, var antallet af strafpositioner i overensstemmelse med Straffelovrådets udtalelse reduceret til 3.

Statsadvokaten for Sønderborg har i sit høringssvar bl.a. anført følgende:

»Det store antal sager kræver, at lighedshensyn tilgodeses ved skematiske strafpositioner. Jeg er af den opfattelse, at dette lighedshensyn kan tilgodeses også ved et betydeligt mindre antal strafpositioner.«

Som anført har Justitsministeriet – i forhold til det første lovudkast – i overensstemmelse med Straffelovrådets udtalelse reduceret antallet af strafpositioner fra otte til tre.

Spørgsmål nr. 18:

Hvorledes vil ministeren agere, såfremt antallet af spiritussager stiger?

Svar:

Justitsministeriet forventer ikke, at antallet af spiritussager ved en uændret kontrolintensitet vil stige.

Skulle antallet af spiritussager mod forventning stige væsentligt, må det i givet fald til den tid overvejes, hvilke initiativer dette giver anledning til.

Spørgsmål nr. 19:

Ministeren bedes kommentere Politimesterforeningens høringssvar og svare på, om ministeren er enig i foreningens betragtninger om sager vedrørende kørsel i frakendelsestiden.

Svar:

Politimesterforeningen har i deres høringssvar bl.a. anført følgende:

»For så vidt angår kørsel i frakendelsestiden har der ikke igennem de sidste år været en tilsvarende faldende tendens som for spirituskørsel, og der er ikke en præventiv virkning i muligheden for at miste kørekortet. Foreningen finder derfor, at der for så vidt angår disse overtrædelser – uanset om det sker i kombination med fornyet spirituskørsel eller ej – kun helt undtagel-

sesvist bør idømmes en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste.«

Den længstetid, som fastsættes til afvikling af arbejdspligten i henhold til samfundstjenestedommen, vil være væsentlig længere end den hidtil idømte frihedsstraf, og samfundstjeneste kan af den grund betragtes som en tidsmæssigt mere langstrakt sanktion end en frihedsstraf. Hertil kommer, at den domfældte i tillæg til samfundstjenestedomme efter lovforslaget skal idømmes en tillæggsbøde. Der vil således fortsat samlet være tale om en ganske følelig sanktion for kørsel i frakendelsestiden.

Justitsministeriet finder derfor, at de nuværende korte ubetingede frihedsstraffe for kørsel i frakendelsestiden bør kunne erstattes af samfundstjenestedomme på samme måde som ved spirituskørsel.

Det bemærkes i øvrigt, at hverken Straffelovrådet eller nogen af de øvrige hørte myndigheder eller organisationer har haft bemærkninger til, at også kørsel i frakendelsestiden omfattes af nyordningen med samfundstjeneste.

Spørgsmål nr. 20:

Ministeren bedes yde lovteknisk bistand til ændringsforslag, som fjerner muligheden for samfundstjeneste ved spritkørsel i gentagelsestilfælde.

Svar:

Retningslinierne for anvendelse af samfundstjenestedomme ved spritkørsel i gentagelsestilfælde er angivet i pkt. 3.2.7. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget i tilknytning til ændringen af straffelovens generelle bestemmelser om samfundstjeneste. Der henvises i øvrigt til svaret på spørgsmål 3.

Der gennemføres således ikke med lovforslaget ændringer i færdselslovens regler om spirituskørsel og om straffen herfor.

Hvis Folketinget (eller en del heraf) ønsker begrænsninger i det tilsigtede anvendelsesområde for ordningen med samfundstjeneste, bør dette derfor ske ved en tilkendegivelse herom i Retsudvalgets betænkning over lovforslaget.

Spørgsmål nr. 21:

Hvilket kendskab har arbejdspladsen til en person i samfundstjeneste? Ved ledelse og øvrige ansatte, hvad den pågældende er dømt for?

Svar:

Det har lige siden samfundstjenesteordningens start været en forudsætning, at både ledelsen og de ansatte på et potentielt samfundstjenestested er indstillet på at deltage i ordningen.

Det daglige samarbejde med samfundstjenestestederne er oftest tilrettelagt således, at der på det enkelte arbejdssted er en eller flere kontaktpersoner, som har påtaget sig kontakten til kriminalforsorgen.

I forbindelse med placeringen af en samfundstjenestestedømt får kontaktpersonen både oplysning om den kriminalitet, den dømte har begået, og oplysning om andre forhold, som har betydning for afviklingen af samfundstjenesten. Samfundstjenestestedet har på baggrund af disse oplysninger mulighed for at tage stilling til, om man kan påtage sig at have den pågældende i samfundstjeneste.

Det er overladt til det enkelte samfundstjenestested at afgøre, om disse oplysninger skal gives videre til andre på arbejdspladsen. Det er kriminalforsorgens erfaring, at der er meget forskellig praksis fra arbejdssted til arbejdssted.

Det skal bemærkes, at den dømte allerede i forbindelse med udarbejdelsen af egnethedsvurderingen gøres opmærksom på, at samfundstjenestestedet vil blive gjort bekendt med de nævnte oplysninger.

Spørgsmål nr. 22:

Ministeren bedes yde lovteknisk bistand til et ændringsforslag, som fjerner muligheden for samfundstjeneste, når alkoholpromillen er over 2,5.

Svar:

Der henvises til svaret på spørgsmål 20.

Spørgsmål nr. 23:

Hvordan vil ministeren sikre, at job som led i samfundstjeneste er relevante og meningsfyldte, og er sådanne job overhovedet mulige at finde under ordningen?

Svar:

Det fremgår af Folketingets beslutning fra 1982 om en forsøgsordning med samfundstjeneste, at arbejdsforpligtelsens nærmere indhold og anvisning af de enkelte arbejdsopgaver påhviler kriminalforsorgen. Det påhviler således de lokale afdelinger af kriminalforsorgen i frihed at fin-

de frem til egnede samfundstjenestesteder med bl.a. relevante og meningsfulde arbejdsopgaver. Det er endvidere forudsat, at de lokale arbejdsmarkedsråd skal godkende hvert enkelt samfundstjenestested.

Det er vanskeligt at beskrive de hidtil anvendte samfundstjenestesteder i generelle vendinger, fordi der er tale om meget forskellige arbejdsopgaver fra sted til sted. Generelt har der imidlertid været tale om praktisk betonede opgaver som rengøring, vedligeholdelse, oprydning, opstilling og nedtagning i forbindelse med forskellige arrangementer, sortering i forbindelse med genbrug og lignende.

Selv om der har været nogen skepsis i kriminalforsorgen over for mulighederne for at tilvejebringe tilstrækkeligt med egnede arbejdssteder, har der i almindelighed ikke været problemer af denne art. I enkelte tyndt befolkede egne har der dog været visse vanskeligheder, men der har ikke været tale om uoverstigelige hindringer.

Det er kriminalforsorgens vurdering, at det også fremover ved en målrettet indsats vil være muligt at finde et tilstrækkeligt antal arbejdssteder, som kan tilbyde relevante og meningsfyldte arbejdsopgaver.

Der henvises i øvrigt til svaret på spørgsmål 2.

Spørgsmål nr. 24:

Gælder lovforslaget også personer, som får en dom for at have kørt bil i narko- eller medicinpåvirket tilstand.

Svar:

Straffen for spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden fastsættes i praksis efter de takstmæssige principper, der er beskrevet under pkt. 2.2. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget. Inden for færdselslovsområdet er det alene for disse to typer af overtrædelser, hvor der med lovforslaget fremover forudsættes idømt samfundstjeneste.

Straffen for kørsel i narkotika- eller medicinpåvirket tilstand – der ikke i praksis har samme takstmæssige karakter – omtales ikke i lovforslagets bemærkninger.

Der er efter Justitsministeriets opfattelse i almindelighed ikke noget til hinder for at anvende samfundstjeneste i disse sager, hvis domstolene efter en konkret, individuel vurdering finder det forsvarligt.

Spørgsmål nr. 25:

Skal bemærkningerne til lovforslaget side 16 under punkt 3.2.7. forstås således, at man efter to tidligere betingede domme med samfundstjeneste som vilkår i almindelighed vil kunne idømmes en sådan dom tredje gang?

Svar:

Anvendelsen af betinget dom ved gentagen spirituskørsel som nævnt i spørgsmålet er beskrevet under pkt. 3.2.7. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget. Heraf fremgår bl.a.:

»Ved lovforslaget forudsættes det, at betinget dom for spirituskørsel ikke – medmindre der foreligger helt særlige omstændigheder – anvendes i de tilfælde, hvor den pågældende endnu ikke har udstået prøvetiden for en tidligere betinget dom for spirituskørsel.

Derimod bør anvendelse af betinget dom for spirituskørsel efter Justitsministeriets opfattelse ikke være udelukket i tilfælde, hvor den pågældende tidligere har modtaget en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste eller alkoholistbehandling for spirituskørsel – også for tilfælde af spirituskørsel, som tillægges gentagelsesvirkning ved strafudmåling for den aktuelle spirituskørsel. Ved vurderingen af, om den pågældende er egnet til en betinget dom, må imidlertid indgå dels antallet af tidligere betingede domme for tilfælde af spirituskørsel, som tillægges gentagelsesvirkning ved strafudmåling for den aktuelle spirituskørsel, dels den tid, der er forløbet fra disse forhold. *Ved mere end to tidligere betingede domme bør der udvises varsomhed med på ny at idømme betinget straf med vilkår om samfundstjeneste eller alkoholistbehandling.*« [Fremhævet her].

Som det fremgår, forudsættes der *ikke* idømt betinget dom, hvis den nye spirituskørsel har fundet sted *i prøvetiden* for den tidligere betingede dom for spirituskørsel. Prøvetiden ved både betinget dom til samfundstjeneste og til alkoholistbehandling forudsættes i lovforslaget fastsat til 2 år, medmindre ganske særlige omstændigheder gør sig gældende, jf. den foreslåede bestemmelse i straffelovens § 63, stk. 3, 1. pkt., og pkt. 3.2.6. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Anvendelse af betinget dom ved gentagen spirituskørsel begået *mere end 2 år* efter en tidligere betinget dom for spirituskørsel bør som nævnt efter Justitsministeriets opfattelse ikke generelt

være udelukket, men må bero på en konkret egenhedsvurdering efter de ovenfor citerede retningslinier. Ved to eller flere tidligere betingede domme for spirituskørsel bør der efter Justitsministeriets opfattelse imidlertid som udgangspunkt ikke på ny idømmes en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste eller alkoholistbehandling.

Spørgsmålet kan således besvares benægtende.

Spørgsmål nr. 26:

Skal bemærkningerne til lovforslagets § 2 vedrørende den administrative overgangsordning forstås således, at der ikke vil blive etableret en overgangsordning for personer, der dømmes for kørsel i frakendelsestiden, eventuelt i forbindelse med spirituskørsel?

Svar:

Som beskrevet i bemærkningerne til lovforslagets § 2 vil der i forbindelse med lovens ikrafttræden blive etableret en administrativ overgangsordning med henblik på at modvirke, at et større antal byretsdomme bliver anket, alene for at de tiltalte kan blive omfattet af de nye regler om betinget dom med vilkår om samfundstjeneste eller alkoholistbehandling.

Det fremgår af de nævnte bemærkninger, at det gældende cirkulære om administrativ benådning af spritbilister, som er omtalt i bilag 4 til lovforslaget, vil blive opretholdt i en periode efter lovens ikrafttræden for personer, der inden lovens ikrafttræden er idømt en ubetinget fri-

hedsstraf på op til 60 dage for spirituskørsel. Endvidere vil der ud fra lighedshensyn blive gennemført en særlig (administrativ) overgangsordning, som indebærer mulighed for benådning på vilkår af udførelse af samfundstjeneste af personer, som inden lovens ikrafttræden er idømt ubetinget frihedsstraf på op til 60 dage for spirituskørsel, og som endnu ikke har påbegyndt afsoning.

Det har ikke været hensigten med disse bemærkninger at udelukke en tilsvarende administrativ overgangsordning med mulighed for på vilkår af udførelse af samfundstjeneste at benåde personer, der er idømt en tilsvarende frihedsstraf for kørsel i frakendelsestiden, og som endnu ikke har påbegyndt afsoning. Det er således forudsat i lovforslaget, at kortere frihedsstraffe for kørsel i frakendelsestiden – eventuelt i kombination med spirituskørsel – efter lovændringen kan afgøres med betinget dom med vilkår om samfundstjeneste på samme måde som spirituskørsel, jf. pkt. 3.3.2. i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Efter Justitsministeriets opfattelse tilsiger de ligheds- og ressourcebetragtninger, der ligger bag den i lovforslaget skitserede overgangsordning, at der også indføres en administrativ overgangsordning for personer, der er idømt en ubetinget frihedsstraf på op til 60 dage for kørsel i frakendelsestiden, eventuelt i forbindelse med spirituskørsel.

Justitsministeriet vil derfor efter en vedtagelse af lovforslaget tage skridt hertil.